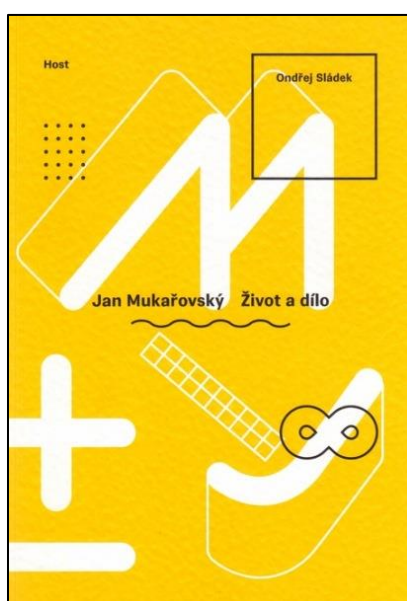

SLÁDEK, O. 2015. Jan Mukařovský: Život a dílo. Brno: Host. 488 s. ISBN 978-80-7491-531-4.

Lukáš Makky; lukas.makky@gmail.com

Ondřej Sládek vo svojej najnovšej publikácii (*Jan Mukařovský: Život a dílo*) zužitkoval dlhodobý odborný záujem o český štrukturalizmus, Pražský lingvistický krúžok a o osobnosť a teóriu Jana Mukařovského. Venoval im priestor aj vo svojich predchádzajúcich prácach, ako napr.: *Český strukturalismus po poststrukturalismu* (2006), *Český strukturalismus v diskuzi* (2014), *The Metamorphoses of Prague School Structural Poetics* (2015) a vo viacerých odborných štúdiách a článkoch. V prípade analyzovaného diela ide o rozsiahlu biografickú monografiu, ktorú by si zaslúžil asi každý významný teoretik, a ktorú by chcel každý teoretik sám napísať. Ako predznamenáva názov, Sládek mapuje život významného člena Pražského lingvistického krúžku, no súčasne reflektuje, približuje a podrobne analyzuje aj formovanie jeho teórie v jednotlivých etapách života. Obe zložky, teda teória a životné peripetie, sa v jeho prípade vhodne dopĺňajú a navzájom ovplyvňujú. „Je patrné, že dílo

Jana Mukařovského vyponídá o tendencích, vzestupech a pádech, kterými v životě procházel on sám, ale i celá česká společnost [...]“ (Sládek 2015, s. 11). Ondřej Sládek sa aj napriek teoretickému prínosu Mukařovského a predovšetkým kvôli systematickému výskumu jeho teórie sústreďuje na jeho život, vzhľadom na to, že „[...] zde je určitá oblast, která jako by zůstávala zakletá. Které se příliš badatelů dosud nevěnovalo, a pokud, tak jenom velmi stručně. Tou oblastí je život. Jana Mukařovského. Jeho dětství, mládí, studia na univerzitě, ale také osobní vztahy [...]“ (Sládek 2015, s. 13). Takto vyprofilované smerovanie výskumu a priam historického bádania predurčuje vnútornú štruktúru práce a chronologickú následnosť jednotlivých kapitol, ktorých napísanie vychádzalo z predpokladu „kontinuity ľudského života“.

Monografia je rozdelená na šesť veľkých častí/etáp v živote a tvorbe J. Mukařovského: *Cesty k sobě a literatuře*, *V průsečíku vztahů a vlivů*, *Léta třicátá*, *Období okupace*, *Čas úkolů a povinností* a *Nová vlna strukturalismu (stručný přehled)*. Každý tematický celok, vzhľadom na možnosti sprostredkovanej témy, je rozpracovaný a vnútorne členený rovnakým spôsobom. Úvodná kapitola má vždy historický a spoločenský charakter, informujúc o základných medzníkoch danej historickej etapy, ktoré mali vplyv na Mukařovského život a tvorbu. V ďalších kapitolách je následne ústredná téma celého celku širšie a užšie rozpracovaná tak, aby čitateľ chápal motivačné prvky a východiská, ktoré autora ovplyvnili, napríklad: „Šlo o to, že jakmile bylo jasné, že matematika nepatří mezi Janovy nejoblíbenější předměty, začal otec klást důraz na lingvistiku. A to jak na znalost teoretickou, tak praktickou. Lingvistika a práce s jazykem, od té doby Jana

Mukařovského provázela napořád“ (Sládek 2015, s. 41); „*Je určitým paradoxem, že své vůbec první články, které Mukařovský publikoval, nevěnoval literatuře, jak bychom nejspíš očekávali, nýbrž divadlu*“ (Sládek 2015, s. 63).

Sládek síce rovnomerne rozpracováva štúdie, život a pôsobenie J. Mukařovského, ale v priebehu druhej časti (*V průsečíku vztahů a vlivů*) začína odborná reflexia a prehodnocovanie jeho teórie opätovne dominovať. Tento výsledok, ktorý je „okorenený“ vysvetlením osobných kontaktov, napr. s Romanom Jacobsenom, Vladislavom Vančúrom, Vítězslavom Nezvalom, Karlom Čapkem, Ladislavom Novomeským a Jozefom Gregorom Tajovským a analýzou ich možného vplyvu na skúmaného autora, je však len logickým prejavom „kontinuity“ života a odborného pôsobenia J. Mukařovského, ktorý patril od r. 1930 medzi popredných predstaviteľov Pražského lingvistického krúžku. Možno táto prepojenosť osobného a vedeckého života nesúvisela len s poslaním akademika, ale aj s mottom, ktoré jeho otcovi (tiež J. Mukařovskému) a sprostredkovane aj Mukařovskému samotnému, odkázal Emanuel Kůrka. Vznikom Pražského lingvistického krúžku zaniká takto podľa Sládkových slov „obdobie Mukařovského tovaríšstva“ (2015, s. 80) a uzatvára sa jeho intelektuálna profilácia. Dostávame sa do obdobia jeho života, aj do časti publikácie (kapitola *Léta třicátá*), kde tempo každodennosti a životných stretnutí určovala veda a vedecké záujmy, nie naopak.

Sládek sprevádza čitateľa formovaním sa Mukařovského prístupov, od jeho intuitívnej, aj keď systematickej práce, cez raný formalizmus, ktorý mu síce veľa dal, ale nebol ho schopný plne vo vedeckej práci uspokojiť, cez jeho stretnutie s fenomenológiou a osobitým prístupom k nej, až po zavŕšenie štrukturalistického formovania vlastného a osobitého prístupu, ktorý neskôr nadobudol čiastočne prívlastok „post“. Pre slovenského čitateľa je rozhodne zaujímavé, že sa neopomenulo Mukařovského pôsobenie na Univerzite Komenského v Bratislave (r. 1930/31 – 1937), ktoré malo na jeho život a tvorbu významný dopad a ktoré vnímal ako najšťastnejšie roky svojho života („*Byl jsem však přítom šťasten jako snad nikdy předtím ani potom ve svém životě*“ (Mukařovský 1968 in Sládek 2015, s. 152)).

Veľkým pozitívom predloženej publikácie je všestranné a predovšetkým kritické nazeranie na osobnosť, život a dielo Jána Mukařovského. Sládek napr. nekončí len pri konštatovaní dopadu Ferdinanda de Saussure, ale podnety, ktoré mohli byť prítomné v teórii Mukařovského podrobne analyzuje a ilustruje. Rovnaký postup volí a dodržiava napr. pri analýze možného vzájomného ovplyvnenia K. Čapkem, kde siahol k osobnej korešpondencii, pri popisovaní spolupráce s Romanom Jakobsonom alebo pri dopade, ktorý na neho mala fenomenológia Edmunda Husserla. Autor taktiež poukazuje aj na dobovú odbornú kritiku Mukařovského práce, či už ide o spor s Milošem Weingartem alebo o ranú kritiku svojej začínajúcej academickej kariéry, kde sa celkom výrazne proti autorovi postavil (v reakcii na rozbor epického diela *Babička* Boženy Němcovej) napr. Jan Vojtěch Sedlák. Napísal: „[...] stanovisko dra M[ukařovského]. je jednostranné a úzké, že pro výklad verše, jeho různých stránek působivosti, přednesu atd. Nestáčí jen hledisko zvukového výkladu [...]“ (Sedlák 1924 in Sládek 2015, s. 74).

Autor tejto výnimočnej monografie je majster slova a odhaľovania súvislostí, čo sa konania a myslenia J. Mukařovského týka. Vrstvením historických, biografických, odborných a reflexívnych informácií v spojitosti s memoárovou korešpondenciou alebo „skicovitými“ náčrtmi pôvodne zamýšľaných pamätí z pera Jána Mukařovského približuje čitateľovi komplexný obraz výnimočného odborníka, ktorý nie je orámovaný odborným a akademickým pôsobením, dokonca osobným životom, ale odhaľuje nuansy spisovateľovej povahy a osobnosti. Analyzovaná publikácia aj napriek svojej vysokej odbornej úrovni sprítomňuje a oživuje významného človeka, ktorý je ukázaný kriticky, so svojimi plusmi a mínusmi, či už v osobnom alebo odbornom živote. Zostáva otáznou, čo analyzovanej monografii konštruktívne vytknúť. Problém je v tom, že ide o logicky zoradenú a štruktúrovanú publikáciu, ktorá nadväzuje na zaužívané

skladbu kvánt predchádzajúcich biografických kníh. Bohatá obrazová príloha, časté autentické citácie, „kalendárium“ života a personálna bibliografia, ktorá je súčasťou bibliografie (no pod písmenom M je neprehliadnuteľná) len zvyšujú úroveň analyzovaného diela. Čitateľovi azda chýba akési dopovedanie, analyzovanie a odborná reflexia Mukařovského teórie po jeho úmrtí až do dnešných dní. Toto kritérium však Sládek hneď v úvode kategoricky odmieta, keď píše: „*Vzhledem k tomu, že sekundární literatura o díle Jana Mukařovského je velmi rozsábla, pokusil jsem se odkazy na autory a díla, která se týkají pojednávaných problémů, naprosto minimalizovat. V této knize mi nešlo o zmapování „druhého života“ Jána Mukařovského, nýbrž výlučně o jeho vlastní život a dílo*“ (Sládek 2015, s. 13). Ak akceptujeme takto stanovené ciele a vymedzenia, ktoré si Ondřej Sládek určil a naplnil a tvrdohlavo netrváme na požiadavke, ktorá nezapadá do jeho koncepcie publikácie, musíme dôrazne a neochvejne recenzovanú publikáciu vyzdvihnúť, ochotne privítať v odbornej spisbe a popriať jej čo najpriaznivejšie prijatie akademickou obcou.

Mgr. Lukáš Makky, PhD.
Inštitút estetiky a umeleckej kultúry
FF PU v Prešove
lukas.makky@gmail.com

www.casopisespes.sk
